

บทคัดย่อภาษาไทย

“แนวทางการทำให้เกิดการเสนอข่าวเชิงสืบสวน (Investigative Report) ในสื่อหนังสือพิมพ์”

ข่าวสืบสวน เป็นข่าวที่มีกระบวนการนำเสนอโดยมุ่งหมายจะให้ ความรู้ความเข้าใจ ในประเด็นข่าวนั้นๆ ด้วยการรวบรวมข้อเท็จจริงที่สามารถอธิบายประเด็นอย่างมีเหตุผล และเจาะลึกไปกว่าเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ ทำให้ผู้รับสารมองเห็นรากเหง้าของปัญหาและคิดถึงทางออกหรือการแก้ไขได้มากกว่าข่าวทั่วไป ข่าวสืบสวนไม่จำเป็นต้องปรากฏที่หน้า 1 ของหนังสือพิมพ์เสมอไป แต่อาจนำเสนออย่างสอดรับกันในพื้นที่อื่นๆ หลากหลายรูปแบบ มีการคลี่คลายความซับซ้อนด้วยกลวิธีต่างๆ ทั้งในรูปแบบผัง รายงานพิเศษ บทสัมภาษณ์หรือบทบรรณาธิการ นำเสนออย่างเชื่อมโยงและต่อเนื่อง เพื่อผลกระทบในระดับของการแก้ไขเปลี่ยนแปลงปัญหาหรือเกิดการสิ้นสุดของข่าว ข่าวสืบสวนจึงเป็นข่าวที่ยกระดับจากการรายงานข่าวตามปกติธรรมดา เป็นข่าวที่นักข่าวไปเสาะหาหรือได้เบาะแสบางอย่างมาแล้วทำการสืบค้น hidden fact จาก first handed source แล้วนำมารายงานแก่สังคม จนทำให้ผู้รับสารบังเกิดวิจรรณญาณต่อเรื่องนั้นๆ หรือทำให้ผู้รับสารมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลให้ความเห็น จนถึงร่วมมือติดตามตรวจสอบ ผลักดันให้เกิดการยุติปัญหา และเป็นกระบวนการก่อเกิดจิตสำนึกทางสังคม ช่วยเพิ่มพลังอำนาจและความสามารถในการรวมตัวกันของประชาชน อันเป็นรากฐานที่สำคัญตามครรลองประชาธิปไตย

หากแต่ ข่าวสืบสวนจะมีบทบาทเป็นพื้นที่สาธารณะ สร้างการเรียนรู้และหยุดยั้งคอร์รัปชันในบ้านเมืองได้ ปัจจัยก่อเกิดสำคัญที่สุดคือตัวนักหนังสือพิมพ์ และวัฒนธรรมการรายงานข่าวเชิงคุณภาพหรือข่าวเชิงสืบสวนนี้เอง โดยที่ผ่านมา พบว่า สื่อมวลชนไทยปัจจุบัน มีการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในระดับน้อย และขาดคุณภาพเท่าที่ควร ที่มีอยู่แล้วมักเป็นข่าวสืบสวนในประเด็นทุจริตคอร์รัปชัน (Expose) ทั้งที่ในความเป็นจริง ข่าวสืบสวนประเด็นสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร การศึกษาและวัฒนธรรม ตลอดจนชีวิตบุคคล ก็เป็นข่าวสืบสวนที่ให้ผลกระทบแก่การเรียนรู้อย่างสูงได้

โครงการวิจัยนี้พบว่า สื่อมวลชนโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ ต้องเผชิญกับปัญหาด้านการแข่งขันทั้งภายในสื่อหนังสือพิมพ์และการแข่งขันข้ามสื่อ รวมถึงวัฒนธรรมการทำข่าวรายวัน และข้อจำกัดด้านศักยภาพของนักข่าว ทำให้ข่าวสืบสวนซึ่งมีมาตรฐานสูงกว่าข่าวทั่วไป และมีปัจจัยด้านความยากลำบาก ความซับซ้อน การรายงานข่าวประเภทนี้ต้องใช้เวลายาวนาน ทั้งเป็นข่าวที่กระทบต่อผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจและนักการเมือง ผู้บริหารหรือเจ้าของสื่อจึงมัก

ไม่มีนโยบายสนับสนุน หรือไม่อยากเสี่ยงกับการถูกฟ้องร้องคุกคาม แม้จะมีนักข่าวจำนวนหนึ่งเห็นว่า ข่าวสืบสวนเป็นการทำงานข่าวตามอุดมคติและเป็นศักดิ์ศรีของวิชาชีพสื่อมวลชนก็ตาม

ทั้งนี้ ข่าวสืบสวนที่ปรากฏในสื่อหนังสือพิมพ์บางฉบับ เกิดขึ้นจากความสนใจและความสามารถของนักข่าวเองเป็นรายบุคคลไม่มากนัก ไม่ใช่เกิดจากการมีระบบสนับสนุนหรือวัฒนธรรมการสื่อข่าวตามวิชาชีพ อื่นๆ ปัญหาข้อจำกัดของการเสนอข่าวเชิงสืบสวน ทั้งที่เกิดขึ้นภายในองค์กรวิชาชีพและจากอำนาจภายนอก เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศอื่นๆ ที่มีบริบททางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจคล้ายคลึงประเทศไทยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ฟิลิปปินส์ ซึ่งมีแนวทางแก้ไขปัญหานอกระบบสื่อที่น่าสนใจ โดยการจัดตั้ง “ศูนย์ข่าวสืบสวนสอบสวนแห่งฟิลิปปินส์” (Philippine Center For Investigative Journalism) ขึ้นทำงานร่วมกับสื่อในระบบ รวมถึงการสร้างกลไกการสื่อสารสาธารณะขึ้นเองด้วย

ด้วยเหตุดังนั้น โครงการวิจัย **”แนวทางการทำให้เกิดการเสนอข่าวเชิงสืบสวนในสื่อหนังสือพิมพ์”** จึงได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อตอบโจทย์ปัญหานี้ใน 2 ประเด็นหลัก กล่าวคือ

1. อะไรคือปัญหาและเหตุปัจจัยของการนำเสนอ / หรือไม่นำเสนอข่าวเชิงสืบสวนในหนังสือพิมพ์ไทย ? ทั้งที่เกี่ยวกับคน ระบบ พุน อำนาจ ฯ
2. จะทำอย่างไร หรือ ควรจะมีระบบสนับสนุนเชิงโครงสร้างอย่างไร ? เพื่อให้เกิดการเสนอข่าวเชิงสืบสวนในสื่อหนังสือพิมพ์ให้มากขึ้นและอย่างมีคุณภาพ

ซึ่งโครงการวิจัยได้ทำการศึกษา โดย การสำรวจวรรณกรรม (Review Literature) จากตำราวิชาการทั้งภาษาไทย - ภาษาอังกฤษ เพื่อทำการศึกษากรอบทฤษฎี มาตรฐานการรายงานข่าวสืบสวน เพื่อใช้เป็นฐานความเข้าใจประกอบการวิเคราะห์ปัญหา การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) นักคิด นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน , บรรณาธิการข่าว , ผู้บริหารสื่อ , ผู้สื่อข่าวรางวัลข่าวยอดเยี่ยมและผู้สื่อข่าวทั่วไป เพื่อตรวจสอบองค์ความรู้และฐานความเข้าใจเรื่องข่าวสืบสวนจากภาควิชาการและภาควิชาชีพ ตลอดจนทัศนะ ความเข้าใจต่อปัญหาและข้อเสนอต่อแนวทางแก้ไข การศึกษากรณีศึกษา (Case study) ประเทศฟิลิปปินส์และกรณีศูนย์ข่าวอิสระในสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เพื่อประมวลบทเรียนและความรู้ สำหรับการสังเคราะห์เป็นmodel และกลไกการแก้ปัญหาเชิงระบบ รวมถึง การประชุมระดมความคิด (Focus group) ระหว่างนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าข่าว บรรณาธิการ และนักข่าว เพื่อระดมความคิดและทัศนะต่อทางออกในรายงานข้อเสนอ และบทวิเคราะห์ของโครงการ และสุดท้ายคือรายงาน การวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอ (Analysis) แนวทางการแก้ไขปัญหาระบบ

ทั้งนี้ โครงการวิจัยได้วิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาระยะต่อไป ในรูปของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อดำเนินการจัดตั้ง แผนงาน โครงการ

หรือศูนย์ประสานงานส่งเสริมข่าวสืบสวน ขึ้น โดยมีบทบาทในการสื่อสารความเข้าใจ และระดมความร่วมมือจากหนังสือพิมพ์เป้าหมาย 6 ฉบับ ในการสร้างข้อตกลงร่วมกันที่จะนำเสนอข่าวสืบสวนในแนวเรื่อง (Theme) นโยบายสาธารณะ ด้วยกลวิธีการนำเสนอและการคิดประเด็นข่าวตามแนวทางเฉพาะของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ และนำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ของตน มีการระดมทุนจากภาคเอกชนและภาคสังคม ในการสร้างกองทุนสนับสนุน (Grant Support) แก่หนังสือพิมพ์ที่เข้าร่วม รวมถึงการดำเนินงานเพื่อจัดตั้งระบบข้อมูลสนับสนุนงานข่าวสืบสวน (Data base) การสร้างช่องทางเผยแพร่ ตลอดจนงานวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้จากการปฏิบัติงาน การสร้างระบบจิตใจอื่นๆ และการประสานความร่วมมือด้านการรณรงค์ทางสังคม เป็นต้น

โครงการวิจัย หวังว่าจะทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยนี้ ในแง่

- เป็นชุดข้อมูล ความรู้ เพื่อป้อนกลับสู่องค์กรวิชาชีพและองค์กรวิชาการด้านสื่อมวลชน
- เป็นแนวทางการสร้างเครื่องมือและกลไกเสริมศักยภาพงานข่าวสืบสวนแก่สื่อมวลชนไทย
- เป็นข้อมูลเผยแพร่เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) แก่สังคม
- เป็นองค์ความรู้ที่นำไปสู่การจัดตั้งองค์กร กลไกหรือระบบปฏิบัติการแก้ไขปัญห ที่ยั่งยืน
- เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบสื่อ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

Abstract

An Exploration of Ways and Means to Encourage Investigative Reports in Thai Journalism

An investigative report is a kind of news reporting with the intention to give deep knowledge and understanding to certain news issues, by collecting extensive relevant facts that are capable to clarify or reasonably explain those issues. Investigative reports probe into news events more in depth than event reporting, enabling readers to gain vision of the roots of problems and thus clearer solutions than ordinary news reporting. First page presentation is not imperative for an investigative report, it can be presented in other pages in correspondence with other news and columns in various ways and forms. Complexities of an investigative report can be alleviated by different forms of presentation: diagrams, special reports on fewer aspects of the issue, interviews, or even editorials. But these forms of presentation must be shown in relation with one another and presented in a prolonged period in order to make an impact on the society to achieve a solution of the problem. An investigative report is another level of news reporting, produced by reporters who may work on tips or perceive some hints in ordinary news reporting that the whole circumstance is more complicated and needs intensive investigation.

Investigative reporting empowers the society to gain more thoughtful judgement on public issues; it also generates public participation, from giving information and ideas to taking part in examining public organizations in issue and in pressuring responsible authorities to solve the problem. This is a part of the process of fostering social consciousness that empower the people to form social groups and take social actions, i.e. one of the most important foundations of a democratic way of life.

However whether investigative reporting is to command an essential space on public information system depends on the news organization and reporters as well as the culture of news reporting in Thai media. It is found that up to now Thai media presents few investigative reports and with doubtful quality. Most of them are exposee

of fraud on public fund. In fact, investigative reports on environment, natural resources, education, culture or even a biography should be undertaken as they also essentially affects the way of social learning as well.

The research has found that, the media, especially the papers, are under circumstances that impede the production of investigative reports: high level of competition with their colleagues as well as with media of other types, the working culture of daily news production, limitation of capability of individual reporters. Usually, investigative reports demand higher standard of reporting than ordinary news so reporters are confronted with difficulties and complications in their work. Investigation also requires long period of production and the report might affect the interest of the powerful, so it is out of policy of owners or executives of the papers. Investigative reports also give chances of litigation or physical threats. In spite of the situation, a number of reporters still regard investigative reporting an ideal news reporting and qualifies the journalist profession with dignity.

Investigative reports that happened to be carried in some papers were produced by personal interest and competence of individual reporters without supporting system or professional culture. It should be noticed that factors, both internal and external of the professional organization, that impede the presentation of investigative reports in journalism are also present in countries that have similar social, political and economic contexts with Thailand. In the Philippines, an interesting solution from outside of the dominant media system is perceived by the foundation of “The Philippine Center for Investigative Journalism”. This institute works in conjunction with the media in the system and also creates its own channel of public information.

The research project is thus conducted to answer two principal questions:

1. What factors, pertinent to the system, culture, capital, or power, etc., are involved in making decision to present or not present investigative reports in Thai journalism?
2. What can be done? What is the best structurally supporting system that will generate greater amount of investigative reports in newspapers, both in terms of quantity and quality?

The research project makes an extensive survey of relevant literatures, both in Thai and English, to find an appropriate theoretical framework that provides foundation for comprehension and analysis of data. The project also takes in-depth interviews with intellectuals, academics in journalism, news editors, media executives, awarded reporters and reporters in general. Information gained through the interviews is used to recheck the knowledge foundation obtained from the literary survey and to probe into the attitude and understanding of these people in understanding the problems and solutions as perceived by them. The project examines two case-studies: the case of the Philippines and the Issara News Center under the Thai Journalists Association of Thailand, in order to assess certain methods of solution in practice. Models of systemic problems solution are designed and presented in a conference of a focus group, consisting of academics, experienced journalists, news chiefs, editors, and reporters. The aim is to submit the proposed method of solution to the scrutiny and criticism of the focus group in the brainstorming atmosphere. All of these procedures result in the final report.

The research project proposes that the next step for the solution of the problem is to start an action-research project aiming at establishing a coordinating project or center for the encouragement of investigative reporting. This institution is to form a consensus among a selected group of newspapers and mobilizes cooperation among the selected 6 newspapers. The group will agree to produce investigative reports on a common theme of "the public policy", but the issues on the theme will be decided by the individual papers in consideration of their own special characteristics and skill. The result of the investigation will be published in their own newspapers. In addition to the public sector, funds to implement the project will also be raised among social and private sectors in order to establish a grant support for the participating papers, including an establishment of a supporting data center, expanding channels of dissemination of the reports, researches and forming the body of knowledge based on operation of the project, establishing other motivation systems and joining in a social campaign for the significance of investigative reports.

The research project hopes that its outcome will be utilized as the followings:-

1. as a body of knowledge that might be of use among professional organizations as well as academic organizations in mass media.
2. as a possibility to establish a mechanism that will increase the potentials for investigative reporting among Thai media.
3. as a part of data that would increase the media literacy of the Thai society.
4. as a body of knowledge that enables the establishment of a sustainable mechanism to encourage the presentation of investigative reporting in Thai journalism.
5. as a part of the media reform movement.